

Statement on the Situation of Azerbaijani Civil and Political Activists in Iran

İran'daki Azerbaycanlı Sivil ve Siyasi
Aktivistlerin Durumuna İlişkin
BİLDİRİ

İran'daki Azerbaycanlı Sivil ve Siyasi
Aktivistlerin Durumuna İlişkin
BİLDİRİ

ایران داکى آذربایجانلى مدنى و سياسى فعاللارين
دورومو حاقيندا
بيلديرى

بیانیہ
دربارہ وضعیت فعالان مدنی و سیاسی آذربایجانى
در ایران

Statement on the Situation of Azerbaijani Civil and Political Activists in Iran

Amid the recent political and security developments in Iran, including the consequences arising from the military confrontation between the United States, Israel, and Iran, the country's civic and political space has become subject to even broader restrictions. Numerous reports published by various sources indicate that in recent months security measures targeting citizens, civil society activists, journalists, academics, and political activists have increased significantly. A large number of individuals have been arrested, subjected to criminal prosecution, or brought to trial in different parts of the country. It has also been reported that some of these individuals have received severe sentences, including lengthy prison terms and, in certain cases, the death penalty. These developments have raised serious concerns regarding compliance with the principles of fair trial and the protection of fundamental human rights.

Among those affected are Azerbaijani civil and political activists, whose activities are primarily aimed at advocating for the rights of Azerbaijani Turks. Over the past year, a considerable number of Azerbaijani activists have been arrested and imprisoned in various provinces, including West Azerbaijan, East Azerbaijan, Tehran, Alborz, Ardabil, Zanjan, Kazvin and Hamadan. Others continue to face criminal charges, repeated summonses, security restrictions, or judicial precautionary measures. Those currently imprisoned are facing lengthy prison sentences. Most have been prosecuted and convicted on security-related charges such as "forming or joining an illegal group with the intent to disrupt national security," "assembly and collusion to commit crimes against national security," and "propaganda against the state." This situation has negatively affected not only their personal liberty but also the ability of Azerbaijani Turks to engage in peaceful civic and cultural activities.

According to available information and reports, judicial proceedings against these activists have, in many cases, fallen short of the requirements of a fair trial. Reports indicate that some defendants were denied timely and effective access to legal counsel of their own choosing, court hearings were conducted within an extremely short period, they were not given adequate opportunity to review their case files or prepare an effective defense, and in some cases allegations have been made of security pressure, prolonged interrogations, and attempts to obtain confessions through harassment, ill-treatment, and threats. Such practices are incompatible with the fundamental principles of fair trial and Iran's legal obligations.

There are also serious concerns regarding the assessment of evidence in these cases. According to published information, convictions of Azerbaijani activists have, in many instances, been based primarily on reports prepared by security agencies, while peaceful activities related to cultural, linguistic, and social identity have been used as grounds for criminal prosecution. This is despite the fact that freedom of expression, freedom of peaceful assembly, freedom of association, the right to participate in public affairs, and the right to preserve one's cultural and linguistic identity are fundamental rights recognized both by the Constitution of the Islamic Republic of Iran and by international human rights instruments.

As a State Party to the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) and the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), the Islamic Republic of Iran is obligated to respect the rights and freedoms guaranteed under these treaties. These obligations include freedom of expression, freedom of peaceful assembly, freedom of association, the right to a fair trial, the presumption of innocence, the right to legal counsel, the prohibition of compelled confessions, the prohibition of cruel or inhuman treatment, and the right to the highest attainable standard of health. Effective implementation of these obligations, particularly in cases involving civil and political activists, is an essential requirement of the rule of law and respect for human rights.

We believe that the protection of public security must never serve as a justification for restricting the fundamental rights of citizens, undermining fair trial guarantees, or criminalizing peaceful civic activities. Respect for human rights, judicial independence, adherence to the principle of proportionality in the use of criminal sanctions, and the protection of defendants' rights are among the most important indicators of a fair judicial system governed by the rule of law.

There are also alarming reports concerning the health conditions of several Azerbaijani prisoners. According to these reports, a number of detainees suffer from various illnesses and, despite requiring specialized medical care, have faced restrictions or delays in accessing healthcare services, transfer to medical facilities outside prison, or obtaining essential medications. Denying prisoners access to adequate medical care is not only inconsistent with domestic regulations, including the Executive Regulations of the Iranian Prisons Organization, but also clearly contradicts states' obligations concerning the right to health as well as the United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules).

The following Azerbaijani activists are currently imprisoned:

Amin Taqizadeh, Araz Aman, Ayaz Seyfkhah, Ayat Mehralibeyglu (Yurus), Bagher Hajizadeh, Reza Salimi, Salar Taher Afshar, Siamak Mirzaei, Samad Heydari, Taher Naqavi, Abbas Lisani, Abdolaziz Azimi Ghadim, Asgar Akbarzadeh, Ali Babaei, Ali Vaseghi, Fatemeh Atashi Khiavi, Karam Mardaneh, Mohammad Maleki, Mahmoud Ojaghlu, Morteza Parvin, Vadoud Asadi, and Yousef Kari.

According to information published by media outlets and human rights organizations, dozens of Azerbaijani activists who have been temporarily released on bail are currently undergoing trial or have received final convictions and are awaiting the execution of their sentences. Among them are:

Araz Ebrahimnejad, Arash Kahpour, Ebrahim Avazzadeh, Abolfazl Ranjbari, Amir Ebrahimlou, Amirhossein Aghaei, Ayoub Shiri, Bahram Alilou, Behzad Dashti, Jalal Koudarilu, Javad Soudbar, Hamed Yeganepour, Hossein Azadi, Hossein Javadzadeh, Davoud Shiri, Ramin Eslami, Reza Pahlavaniyan, Saeed Minaei, Soheil Digar, Abbas Alilou, Ali Kheyrjou, Morteza Nourmohammadi, Mehrdad Ghaderi, Naser Razmjou, Yousef Salahshour, Younes Marami, Ebrahim Asemani, Karim Esmailzadeh, Milad Balesini.

We, the undersigned, express our deep concern regarding the situation of Azerbaijani civil and political activists and call for the full respect of their fundamental rights in accordance with Iran's legal obligations and international commitments. We also urge governments and all international human rights mechanisms - including the United Nations Special Rapporteurs, the United Nations Independent International Fact-Finding Mission on Iran, international organizations, and human rights defenders - to closely monitor the situation of these prisoners, observe the judicial proceedings against them, and employ all available legal and diplomatic means to ensure compliance with fair trial standards, protect their health and dignity, and prevent any further violations of human rights.

Signatories (in alphabetical order):

Abdollah Amir Hashemi (Sweden), Adel Farajollahi (Turkiye), Afsaneh Afshar (Sweden), Afshar Abbasi (Germany), Ahad Vakili (Canada), Akbar Anvari (Turkiye), Akbar Dabbagh Dilmaghani (Switzerland), Ali Ebrahimi (Belgium), Ali Enteshari (USA), Ali Eshghi (Azerbaijan), Ali Hamzehzadeh (Turkiye), Ali Rezaei (Sweden), Ali Soleymani (United States), Alireza Ardabili (Sweden), Amir Mahdipour (Canada), Arash Effati (Turkiye), Arash Mokaridust (Turkiye), Araz Mostafazadeh (Turkiye), Araz Qaraaghajlou (Austria), Arsalan Kamrani (Finland), Asad Taqizadeh (Canada), Atilla Arfaei (Turkiye), Atilla Mostafazadeh (Turkiye), Ayaz Ebadi (Germany), Azar Farrokhi (Sweden), Babak Bakhtavar (UK), Babak Soltani (Sweden),

Barmak Bashiri (Turkiye), Behrang Bashiri (Turkiye), Behrouz Farrokhi (USA), Behzad Aghdamli (Denmark), Behzad Vaziri (USA), Delbar Hasanbeyli (Azerbaijan), Duman Radmehr (Sweden), Ebrahim Madadzadeh (Sweden), Ebrahim Ramezani (Turkiye), Eldar Khiavi (UK), Eldar Qaradaghli (Sweden), Elham Varshouchi (Australia), Emad Hazratinejad (Turkiye), Eskandar Ali Mirzaei (Canada), Esmaeil Javadi (Turkiye), Faramarz Asgharzadeh (USA), Farhad Majidzadeh (Germany), Gholamreza Pourbagher (Turkiye), Habib Qanbarpour (Turkiye), Habib Sasanian (Azerbaijan), Hadi Qarachay (Norway), Hajar Ebrahimi Dinavar (Turkiye), Hamed Malekoghlu (Turkiye), Hassan Afraz (Norway), Hajar Soltani (Turkiye), Hossein Alimohammadi (Turkiye), Hossein Qaramelikli (Turkiye), Ilgar Ulusoy (Turkiye), Isa Torkoghlu (UK), Jafar Pashtu (Turkiye), Jamshid Zarei (Turkiye), Javad Ranjbar (Canada), Javad Sadeghi Dashkasan (Germany), Javad Sudbar (Turkiye), Jebrail Shokri (Turkiye), Karim Asghari (USA), Laleh Javanshir (Canada), Mahmoud Alizadeh Aghdaregh Jadid (Turkiye), Majid Javadi Araz (Turkiye), Mashallah Razmi (France), Masoud Haray (Turkiye), Mehdi Naeimi (Turkiye), Mehdi Nouri (Turkiye), Mehmet Riza Heyat (Turkiye), Mohammad Hassan Gholami Hamed (Turkiye), Mohammad Reza Avazpour (Switzerland), Mohammad Reza Karimpour (Turkiye), Mohammad Reza Kheshti (USA), Mohammad Reza Rahmanifar (Turkiye), Moharram Kamrani (Turkiye), Mojtaba Najafi (Turkiye), Monireh Akbar Poursan (Canada), Morteza Moradpour (UK), Mousa Barzin (Turkiye), Muhammed Riza Qochi (Turkiye), Naghmeh Novdoust (UK), Naghi Mahmoudi (Germany), Navvab Karimi (UK), Nosrat Behnoud (Canada), Pouya Pourhemmati (Switzerland), Qasem Bodi Benab (Canada), Ramin Jabbari (USA), Reza Dabbaghi Nejad Shateri (Turkiye), Reza Kuleyni (Canada), Reza Talebi (Germany), Saeed Azizi (Sweden), Saeed Davari Nikou (Canada), Sahar Haj Ghanizadeh (Turkiye), Saleh Kamrani (Sweden), Salim Ahmadian (Sweden), Samad Pour Mousavi (Canada), Sara Tampou (Canada), Sattar Sevin (Sweden), Sevil Dafchi (Canada), Shahin Helali Khiavi (Norway), Shahram Shoghi (Turkiye), Siavash Parsian (Turkiye), Simin Sabri (Norway), Sina Yousefi (Germany), Soheila Karegar (Turkiye), Taghi Salahshour (Turkiye), Taha Kermani (France), Umay Radmehr (Germany), Ural Hatami (Germany), Vahid Bahadori (USA), Vahid Farkhad (Turkiye), Valeh Alizadeh (Turkiye), Yashar Bashturk (USA), Yashar Farzin No (France), Younes Shameli (Sweden), Younes Soltanzadeh (Germany), Yousef Mousavi (Turkiye), Zhaleh Razmi (France), Zia Sadrolashrafi (Canada).

İran'daki Azerbaycanlı Sivil ve Siyasi Aktivistlerin Durumuna İlişkin Bildiri

İran'da son dönemde yaşanan siyasi ve güvenlik gelişmeleri, özellikle Amerika Birleşik Devletleri, İsrail ve İran arasında meydana gelen askerî çatışmanın ardından ortaya çıkan gelişmeler, ülkenin sivil ve siyasi alanında daha ağır kısıtlamalara yol açmıştır. Farklı kaynaklar tarafından yayımlanan çok sayıdaki rapor, son aylarda vatandaşlara, sivil toplum aktivistlerine, gazetecilere, akademisyenlere ve siyasi aktivistlere yönelik güvenlik uygulamalarının önemli ölçüde arttığını; ülkenin çeşitli bölgelerinde çok sayıda kişinin gözaltına alındığını, haklarında ceza soruşturması başlatıldığını veya yargılandığını göstermektedir. Ayrıca bu kişilerden bazılarının uzun süreli hapis cezalarıyla, hatta bazı dosyalarda idam cezasıyla karşı karşıya kaldığı bildirilmektedir. Bu durum, adil yargılanma ilkelerine ve temel insan hakları güvencelerine uyulup uyulmadığı konusunda ciddi endişelere yol açmaktadır.

Bu süreçte, ağırlıklı olarak Azerbaycan Türklerinin haklarının savunulması amacıyla faaliyet gösteren Azerbaycanlı sivil ve siyasi aktivistler de bu uygulamalardan muaf kalmamıştır. Son bir yıl içerisinde Batı Azerbaycan, Doğu Azerbaycan, Tahran, Elburz, Erdebil, Zencan, Kazvin ve Hemedan başta olmak üzere çeşitli eyaletlerde çok sayıda Azerbaycanlı aktivist gözaltına alınarak cezaevine gönderilmiş; diğer bazı aktivistler ise ceza davaları, tekrarlanan ifadeye çağrılmalar, güvenlik kısıtlamaları veya adli kontrol tedbirleriyle karşı karşıya bırakılmıştır. Halen cezaevinde bulunan aktivistler uzun süreli hapis cezalarıyla karşı karşıyadır. Bu kişiler çoğunlukla "güvenliği bozmak amacıyla yasa dışı örgüt kurmak veya bu örgütlere üye olmak", "devlet güvenliğine karşı suç işlemek amacıyla toplantı ve anlaşma yapmak" ve "rejim aleyhine propaganda yapmak" gibi güvenlik suçlamalarıyla yargılanmış ve mahkûm edilmişlerdir. Bu durum yalnızca onların kişisel özgürlüklerini değil, aynı zamanda Azerbaycan Türklerinin barışçıl sivil ve kültürel faaliyet yürütme imkânlarını da olumsuz etkilemektedir.

Mevcut bilgi ve raporlara göre, bu aktivistlere ilişkin yargı süreçleri birçok durumda adil yargılanma ilkelerinin gereklerinden uzak şekilde yürütülmüştür. Raporlara göre bazı sanıklar seçtikleri avukata zamanında ve etkili biçimde erişememiş, duruşmalar çok kısa sürelerde gerçekleştirilmiş, dosyaları yeterince inceleme ve etkili savunma hazırlama imkânından mahrum bırakılmıştır. Ayrıca bazı vakalarda güvenlik baskısı, uzun süreli sorgulamalar ile baskı, kötü muamele ve tehdit yoluyla itiraf alınmaya çalışıldığı yönünde iddialar da bulunmaktadır. Bu tür

uygulamalar, adil yargılanmanın temel ilkeleriyle ve İran devletinin hukuki yükümlülükleriyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca bu davalarda delillerin değerlendirilme biçimine ilişkin ciddi endişeler bulunmaktadır. Yayınlanan bilgilere göre, Azerbaycanlı aktivistlerin mahkûmiyetleri birçok durumda büyük ölçüde güvenlik kurumlarının raporlarına dayandırılmış; kültürel, dilsel ve toplumsal kimlikle ilgili barışçıl faaliyetler cezai kovuşturmanın dayanağı olarak kullanılmıştır. Oysa ifade özgürlüğü, barışçıl toplantı düzenleme özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, kamu işlerine katılma hakkı ve kültürel ile dilsel kimliği koruma hakkı hem İran İslam Cumhuriyeti Anayasası'nda hem de uluslararası insan hakları belgelerinde güvence altına alınmış temel haklardır.

İran İslam Cumhuriyeti, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye taraf bir devlet olarak bu belgelerde yer alan hak ve özgürlüklere saygı göstermekle yükümlüdür. Bu yükümlülükler arasında ifade özgürlüğü, barışçıl toplantı özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, avukata erişim hakkı, ikrara zorlamanın yasaklanması, zalimane veya insanlık dışı muamelenin yasaklanması ve ulaşılabilecek en yüksek sağlık standardından yararlanma hakkı bulunmaktadır. Özellikle sivil ve siyasi aktivistlere ilişkin davalarda bu yükümlülüklerin etkin biçimde yerine getirilmesi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygının temel gereklerinden biridir.

Bizler, kamu güvenliğinin korunması gerekçesinin vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin sınırlandırılmasına, adil yargılanma hakkının zayıflatılmasına veya barışçıl sivil faaliyetlerin cezalandırılmasına gerekçe yapılmaması gerektiğine inanıyoruz. İnsan haklarına saygı, yargı bağımsızlığının güvence altına alınması, ceza hukuku araçlarının ölçülülük ilkesi çerçevesinde kullanılması ve sanıkların savunma haklarının korunması, adil ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir yargı sisteminin en önemli göstergeleridir.

Öte yandan, Azerbaycanlı bazı tutukluların sağlık durumuna ilişkin kaygı verici bilgiler de yayımlanmıştır. Bu raporlara göre bazı tutuklular çeşitli hastalıklardan muzdariptir ve uzman tıbbi bakıma ihtiyaç duymalarına rağmen sağlık hizmetlerine erişim, cezaevi dışındaki sağlık merkezlerine sevk edilme veya gerekli ilaçları temin etme konusunda kısıtlama ve gecikmelerle karşılaşmaktadırlar. Tutukluların uygun sağlık hizmetlerinden mahrum bırakılması, Cezaevleri Teşkilatı Uygulama Yönetmeliği gibi iç hukuk düzenlemelerine aykırı olduğu gibi, devletlerin sağlık hakkına ilişkin yükümlülükleriyle ve Birleşmiş Milletler Mahpuslara Muameleye İlişkin Asgari Standart Kuralları'na (Nelson Mandela Kuralları) da açıkça aykırıdır.

Hâlen cezaevinde bulunan Azerbaycanlı aktivistler şunlardır:

Araz Aman, Ayaz Seyfhah, Ayet Mehralibeylu (Yürüş), Bagher Hacızade, Emin Takizade, Rıza Selimi, Salar Tahir Afşar, Siyamek Mirzayi, Samed Haydari, Tahir Nagavi, Abbas Lisani, Abdülaziz Azimi Kadim, Asker Ekberzade, Ali Babayi, Ali Vasıki, Fatime Ateşi Hiyavi, Kerem Merdane, Muhammed Meliki, Mahmud Ocaklu, Murtaza Pervin, Vedud Esedi ve Yusuf Kari.

Ayrıca medya organları ve insan hakları kuruluşlarının yayımladığı bilgilere göre, halen kefaletle geçici olarak serbest bulunan onlarca Azerbaycanlı aktivist hakkında yargılama süreci devam etmekte veya haklarındaki mahkûmiyet kararları kesinleşmiş olup infaz aşamasına gelmiştir. Bunlardan bazıları şunlardır:

Araz İbrahimnejad, Areş Kehpur, İbrahim Avazzade, Ebulfazl Rencberi, Emir İbrahimlu, Emir Hüseyin Agayi, Eyyub Şiri, Behram Alilu, Behzad Deşti, Celal Kuderilu, Cevad Sudber, Hamed Yeganepur, Hüseyin Azadi, Hüseyin Cevadzade, Davud Şiri, Ramin İslami, Rıza Pehlivanıyan, Said Minayi, Süheyl Diger, Abbas Alilu, Ali Heyrcu, Murtaza Nurmhammedi, Mehrdad Kadiri, Nasır Rezmcu, Yusuf Selahşur ve Yunus Merami, İbrahim Asemani, Kerim İsmailzade, Milad Balesini.

Biz, bu bildiriye imzalayanlar olarak, Azerbaycanlı sivil ve siyasi aktivistlerin durumuna ilişkin derin endişelerimizi ifade ediyor; İran'ın hukuki yükümlülükleri ve uluslararası taahhütleri çerçevesinde bu kişilerin temel haklarına eksiksiz şekilde riayet edilmesini talep ediyoruz. Ayrıca devletlere ve Birleşmiş Milletler Özel Raportörleri, Birleşmiş Milletler İran Hakikat Araştırma Misyonu, uluslararası kuruluşlar ve insan hakları savunucuları başta olmak üzere tüm uluslararası insan hakları mekanizmalarına çağrıda bulunuyor; bu tutukluların durumunu yakından takip etmelerini, davalarının yargılama süreçlerini izlemelerini ve adil yargılanma standartlarının uygulanması, sağlık ve insan onurlarının korunması ile her türlü insan hakları ihlalinin önlenmesi amacıyla ellerindeki tüm hukuki ve diplomatik imkânları kullanmalarını talep ediyoruz.

İmzalayanlar (Alfabetik sırayla):

Abdullah Emir Haşimi (İsveç), Adil Ferecullahi (Türkiye), Afşar Abbasi (Almanya), Ahed Vekili (Kanada), Ali Hamzezade (Türkiye), Ali Eşgi (Azerbaycan), Ali İbrahimi (Belçika), Ali İntişari (Amerika), Ali Rızayi (İsveç), Ali Süleymani (ABD), Alırıza Erdebili (İsveç), Araz Karaağaçlı (Avusturya), Araz Mustafazade (Türkiye), Arslan Kamerani (Finlandiya), Areş İffet (Türkiye), Areş Mocaridust (Türkiye), Atilla Erfai (Türkiye), Atilla Mustafazade (Türkiye), Ayaz İbadi (Almanya), Azer Ferruhi (İsveç), Babek Bahtaver (Birleşik Krallık), Babek Sultani (İsveç), Behreng Beşiri (Türkiye), Behruz Ferruhi (ABD), Behzad Ağdamlı (Danimarka), Behzad Veziri (ABD),

Bermek Beşiri (Türkiye), Cafer Peştü (Türkiye), Cebrail Şükri (Türkiye), Cemşid Zarei (Türkiye), Cevad Rencber (Kanada), Cevad Sadıki Daşkesen (Almanya), Cevad Sudber (Türkiye), Dilber Hasanbeyli (Azerbaycan), Duman Radmehr (İsveç), Efsane Afşar (İsveç), Ekber Debbağ Dilmegani (İsviçre), Ekber Enveri (Türkiye), Eldar Hıyavi (İngiltere), Eldar Karadağlı (İsveç), Emir Mehdipur (Kanada), Esed Takizade (Kanada), Feramerz Asgerzade (ABD), Ferhad Mecidzade (Almanya), Gulamrıza Purbagır (Türkiye), Habib Kanberpur (Türkiye), Habib Sasanian (Azerbaycan), Hacer İbrahimi Dinaver (Türkiye), Hadi Karaçay (Norveç), Hamed Melikoğlu (Türkiye), Hasan Afraz (Norveç), Hecer Sultani (Türkiye), Hüseyin Alimuhammedi (Türkiye), Hüseyin Karamelikli (Türkiye), İbrahim Mededzade (İsveç), İbrahim Ramazani (Türkiye), İlgar Ulusoy (Türkiye), İlham Verşoçi (Avustralya), İmad Hazretinejad (Türkiye), İsa Türkoğlu (Birleşik Krallık), İskender Ali Mirzayi (Kanada), İsmail Cevadi (Türkiye), Jale Rezmi (Fransa), Kasım Bodi Benab (Kanada), Kerim Asgeri (Amerika), Lale Cevanşir (Kanada), Mahmud Alizade Ağderak Cedid (Türkiye), Maşaallah Rezmi (Fransa), Mecid Cevadi Araz (Türkiye), Mehdi Naimi (Türkiye), Mehdi Nuri (Türkiye), Mehmet Rıza Heyet (Türkiye), Mesud Haray (Türkiye), Muhammed Hasan Gulami Hamed (Türkiye), Muhammed Rıza Avazpur (İsviçre), Muhammed Rıza Heşti (ABD), Muhammed Rıza Kerimpur (Türkiye), Muhammed Rıza Goçi (Türkiye), Muhammed Rıza Rahmanifer (Türkiye), Muharrem Kamrani (Türkiye), Murtaza Muradpur (Birleşik Krallık), Musa Berzin (Türkiye), Mücteba Necefi (Türkiye), Münire Ekber Puran (Kanada), Nağme Novdost (İngiltere), Naki Mahmudi (Almanya), Nevvab Kerimi (Birleşik Krallık), Nusret Behnud (Kanada), Puya Pur Hemmeti (İsviçre), Ramin Cebbarlı (Amerika), Rıza Debbağinejad Şateri (Türkiye), Rıza Kuleyni (Kanada), Rıza Talibi (Almanya), Said Azizi (İsveç), Said Daveri Niku (Kanada), Salih Kamrani (İsveç), Samed Pur Musevi (Kanada), Sara Tampu (Kanada), Seher Hac Ganizade (Türkiye), Selim Ahmediyan (İsveç), Settar Sevinç (İsveç), Sevil Defçi (Kanada), Simin Sabri (Norveç), Sina Yusufi (Almanya), Siyavuş Parsiyan (Türkiye), Süheyla Karager (Türkiye), Şahin Hilali Hıyavi (Norveç), Şehram Şevki (Türkiye), Taha Kermani (Fransa), Taki Selahşur (Türkiye), Umay Radmehr (Almanya), Dr. Ural Hatemi (Almanya), Vahid Bahaduri (ABD), Vahid Ferhad (Türkiye), Valeh Alizade (Türkiye), Yaşar Baştürk (Amerika), Yaşar Ferzin No (Fransa), Yunus Sultanzade (Almanya), Yunus Şameli (İsveç), Yusuf Musevi (Türkiye), Ziya Sadrulesrafi (Kanada).

İrandakı Azərbaycanlı Mədəni və Siyasi Fəalların Vəziyyətinə Dair Bəyanat

İranda son dövrlərdə baş verən siyasi və təhlükəsizlik hadisələri, xüsusilə Amerika Birləşmiş Ştatları, İsrail və İran arasında baş vermiş hərbi toqquşmalardan sonra yaranmış vəziyyət ölkədə mülki və siyasi fəaliyyət sahəsinə yönəlmiş məhdudiyyətlərin daha da ağırlaşmasına səbəb olmuşdur. Müxtəlif mənbələr tərəfindən dərc edilən çoxsaylı hesabatlar göstərir ki, son aylarda vətəndaşlara, vətəndaş cəmiyyəti fəallarına, jurnalistlərə, alimlərə və siyasi fəallara qarşı təhlükəsizlik tədbirləri əhəmiyyətli dərəcədə sərtləşmiş, ölkənin müxtəlif bölgələrində çoxsaylı şəxslər saxlanılmış, haqlarında cinayət işi açılmış və ya məhkəmə qarşısına çıxarılmışdır. Bundan əlavə, həmin şəxslərdən bəzilərinin uzunmüddətli həbs cəzaları, hətta bəzi işlər üzrə ölüm hökmü ilə üz-üzə qaldığı bildirilir. Bu vəziyyət ədalətli məhkəmə araşdırması prinsiplərinə və əsas insan hüquqları təminatlarına əməl olunub-olunmaması ilə bağlı ciddi narahatlıqlar doğurur.

Bu prosesdə əsasən Azərbaycan Türklərinin hüquqlarının müdafiəsi istiqamətində fəaliyyət göstərən Azərbaycanlı mülki və siyasi fəallar da həmin tədbirlərdən kənarda qalmamışdır. Son bir il ərzində Qərbi Azərbaycan, Şərqi Azərbaycan, Tehran, Əlbürz, Ərdəbil, Zəncan, Qəzvin və Həmədan başda olmaqla müxtəlif ostanlarda çoxsaylı Azərbaycanlı fəallar saxlanılaraq həbsxanalara göndərilmiş, digər bir qismi isə cinayət təqibi, təkrar-təkrar ifadəyə çağırılma, təhlükəsizlik məhdudiyyətləri və ya məhkəmə nəzarəti tədbirləri ilə üzləşmişdir. Hazırda həbsdə saxlanılan fəallar uzunmüddətli azadlıqdan məhrum etmə cəzaları təhlükəsi altındadırlar. Bu şəxslər əsasən "təhlükəsizliyi pozmaq məqsədilə qanunsuz təşkilat yaratmaq və ya belə təşkilatlara üzv olmaq", "dövlət təhlükəsizliyinə qarşı cinayət törətmək məqsədilə toplantı keçirmək və sövdələşmək" və "rejim əleyhinə təbliğat aparmaq" kimi təhlükəsizlik ittihamları ilə mühakimə olunmuş və məhkum edilmişlər. Bu vəziyyət yalnız onların şəxsi azadlıqlarını deyil, eyni zamanda Azərbaycan Türklərinin dinc mülki və mədəni fəaliyyət göstərmək imkanlarını da mənfi şəkildə təsir altına alır.

Mövcud məlumat və hesabatlara görə, həmin fəallara dair məhkəmə prosesləri bir çox hallarda ədalətli məhkəmə araşdırmasının əsas tələblərindən uzaq şəkildə aparılmışdır. Hesabatlarda qeyd olunur ki, bəzi təqsirləndirilən şəxslər seçdikləri vəkilə vaxtında və səmərəli şəkildə çıxış əldə edə bilməmiş, məhkəmə iclasları olduqca qısa müddətdə keçirilmiş, iş materiallarını kifayət qədər öyrənmək və səmərəli müdafiə hazırlamaq imkanından məhrum edilmişlər. Bundan başqa, bəzi hallarda təhlükəsizlik orqanlarının təzyiqi, uzunmüddətli dindirmələr, habelə təzyiq, pis rəftar

və hədələmə yolu ilə etiraf almağa cəhd göstərildiyi barədə iddialar da mövcuddur. Bu cür təcrübələr ədalətli məhkəmə araşdırmasının əsas prinsipləri və İran dövlətinin üzərinə götürdüyü hüquqi öhdəliklərlə uzlaşmır.

Bundan əlavə, bu işlərdə sübutların qiymətləndirilməsi üsulu ilə bağlı da ciddi narahatlıqlar mövcuddur. Dərc olunmuş məlumatlara görə, Azərbaycanlı fəalların məhkum edilməsi bir çox hallarda əsasən təhlükəsizlik qurumlarının hazırladığı hesabatlara söykənmiş, mədəni, dil və ictimai kimliklə bağlı dinc fəaliyyətlər isə cinayət təqibinin əsası kimi qiymətləndirilmişdir. Halbuki, fikir və ifadə azadlığı, dinc toplaşmaq azadlığı, birləşmək azadlığı, ictimai işlərdə iştirak hüququ, eləcə də mədəni və dil kimliyini qorumaq hüququ həm İran İslam Respublikasının Konstitusiyası, həm də beynəlxalq insan hüquqları sənədləri ilə təminat altına alınmış əsas hüquqlardır.

İran İslam Respublikası Mülki və Siyasi Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakta, eləcə də İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakta tərəf dövlət kimi bu sənədlərdə təsbit olunmuş hüquq və azadlıqlara hörmət göstərmək öhdəliyi daşıyır. Bu öhdəliklərə fikir və ifadə azadlığı, dinc toplaşmaq azadlığı, birləşmək azadlığı, ədalətli məhkəmə araşdırması hüququ, təqsirsizlik prezumpsiyası, vəkilə çıxış hüququ, etirafa məcbur etmənin qadağan olunması, işgəncə və qəddar, qeyri-insani və ya ləyaqəti alçaldan rəftarın qadağan edilməsi, habelə mümkün olan ən yüksək sağlamlıq səviyyəsindən istifadə hüququ daxildir. Xüsusilə mülki və siyasi fəallarla bağlı işlərdə bu öhdəliklərin səmərəli şəkildə yerinə yetirilməsi hüququn aliliyinin və insan hüquqlarına hörmətin əsas tələblərindən biridir.

Biz hesab edirik ki, ictimai təhlükəsizliyin qorunması bəhanəsi vətəndaşların əsas hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılması, ədalətli məhkəmə araşdırması hüququnun zəiflədilməsi və ya dinc mülki fəaliyyətlərin cəzalandırılması üçün əsas kimi istifadə edilməməlidir. İnsan hüquqlarına hörmət, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyinin təmin olunması, cinayət hüququ vasitələrinin mütənasiblik prinsipi çərçivəsində tətbiqi və təqsirləndirilən şəxslərin müdafiə hüquqlarının qorunması ədalətli və hüququn aliliyinə əsaslanan məhkəmə sisteminin ən mühüm göstəricilərindəndir.

Digər tərəfdən, həbsdə saxlanılan bəzi Azərbaycanlı fəalların sağlamlıq vəziyyəti ilə bağlı da narahatlıq doğuran məlumatlar yayılmışdır. Bu məlumatlara görə, bəzi məhbuslar müxtəlif xəstəliklərdən əziyyət çəkir və ixtisaslaşmış tibbi yardıma ehtiyac duymalarına baxmayaraq, tibbi xidmətlərə çıxış, cəzaçəkmə müəssisəsindən kənarda yerləşən tibb mərkəzlərinə göndərilmə və ya zəruri dərman vasitələrinin təmin olunması sahəsində məhdudiyyətlər və gecikmələrlə üzləşirlər. Məhbusların lazımi tibbi yardımdan məhrum edilməsi Cəzaçəkmə Müəssisələri Təşkilatının İcra

Qaydaları kimi daxili hüquqi normalara zidd olduğu kimi, dövlətlərin sağlamlıq hüququ ilə bağlı beynəlxalq öhdəliklərinə və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Məhbuslarla Rəftar üzrə Minimum Standart Qaydalarına (Nelson Mandela Qaydaları) da açıq şəkildə ziddir.

Hazırda həbsxanada saxlanılan Azərbaycanlı fəallar bunlardır:

Abbas Lisani, Araz Aman, Ayaz Seyfxah, Ayət Mehrelibəyli (Yürüş), Bağır Hacızadə, Əbdüləziz Əzimi Qədim, Əli Babayi, Əli Vasıqi, Əmin Təqizadə, Əsgər Əkbərzadə, Fatimə Atəşi Xiyavi, Kərəm Mərdanə, Mahmud Ocaqlı, Məhəmməd Məliki, Mürtəza Pərvin, Rza Səlimi, Salar Tahir Əfşar, Səməd Heydəri, Siyamək Mirzayi, Tahir Nəqəvi, Vədud Əsədi və Yusif Kari.

Bundan əlavə, kütləvi informasiya vasitələri və insan hüquqları təşkilatlarının yaydıqları məlumatlara görə, hazırda girov müqabilində müvəqqəti azadlıqda olan onlarla Azərbaycanlı fəal barəsində məhkəmə araşdırması davam edir və ya onlar haqqında çıxarılmış məhkumluq hökmləri artıq qanuni qüvvəyə minərək icra mərhələsinə çatmışdır. Onlardan bəziləri bunlardır:

Araz İbrahimnejad, Arəş Kehpur, İbrahim Əvəzzadə, Əbülfəzl Rəncbəri, Əmir İbrahimli, Əmir Hüseyn Ağayi, Əyyub Şiri, Bəhram Əlilu, Behzad Dəşti, Cəlal Kuderili, Cavad Sudbər, Həmid Yeganəpur, Hüseyn Azadi, Hüseyn Cavadzadə, Davud Şiri, Ramin İslami, Rza Pəhlivaniyan, Səid Minayi, Süheyil Digər, Abbas Əlilu, Əli Xeyrcu, Mürtəza Nurməhəmmədi, Mehrdad Qədiri, Nasir Rəzmcu, Yusif Sələhşur, Yunus Mərami, İbrahim Asemani, Kərim İsmayilzadə və Milad Balesini.

Biz, bu bəyanatı imzalayanlar, Azərbaycanlı mülki və siyasi fəalların vəziyyəti ilə bağlı dərin narahatlığımızı ifadə edir, İranın hüquqi öhdəlikləri və beynəlxalq öhdəlikləri çərçivəsində həmin şəxslərin əsas hüquqlarına tam şəkildə riayət olunmasını tələb edirik. Eyni zamanda dövlətlərə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Xüsusi Məruzəçilərinə, BMT-nin İran üzrə Həqiqət Araşdırma Missiyasına, beynəlxalq təşkilatlara və insan hüquqları müdafiəçiləri başda olmaqla bütün beynəlxalq insan hüquqları mexanizmlərinə müraciət edərək, bu məhbusların vəziyyətini yaxından izləməyə, onların məhkəmə proseslərini diqqətlə müşahidə etməyə, ədalətli məhkəmə araşdırması standartlarının təmin olunması, sağlamlıqlarının və insan ləyaqətlərinin qorunması, habelə hər cür insan hüquqları pozuntusunun qarşısının alınması məqsədilə malik olduqları bütün hüquqi və diplomatik imkanlardan istifadə etməyə çağırırıq.

İmzalayanlar (əlifba sırası ilə):

Abdullah Əmir Haşimi (İsveç), Adil Fərəcullahi (Türkiyə), Araz Mustafazadə (Türkiyə), Araz Qaraağacılı (Avstriya), Arslan Kamrani (Finlandiya), Arəş İffəti (Türkiyə), Arəş Məkaridust (Türkiyə), Atilla Ərfəi (Türkiyə), Atilla Mustafazadə (Türkiyə), Ayaz İbadi (Almaniya), Azər Fərruxi (İsveç), Babək Baxtavər

(Böyük Britaniya), Babək Sultani (İsveç), Behruz Fərruxi (ABŞ), Behzad Ağdamlı (Danimarka), Behrəng Bəşiri (Türkiyə), Behzad Vəziri (ABŞ), Bərmək Bəşiri (Türkiyə), Cavad Rəncbər (Kanada), Cavad Sadiqi Daşkəsən (Almaniya), Cavad Sudbər (Türkiyə), Cəbrail Şükri (Türkiyə), Cəfər Pəştü (Türkiyə), Cəmşid Zarei (Türkiyə), Dilbər Həsənbəyli (Azərbaycan), Duman Radmehr (İsveç), Əfşar Abbasi (Almaniya), Əfsanə Əfşar (İsveç), Əhəd Vəkili (Kanada), Əkbər Dabbağ Dilməqani (İsveç), Əkbər Ənvəri (Türkiyə), Əli Eşqi (Azərbaycan), Əli Həmzəzadə (Türkiyə), Əli İbrahimi (Belçika), Əli İntişari (ABŞ), Əli Rzayi (İsveç), Əli Süleymani (ABŞ), Əlirza Ərdəbili (İsveç), Əmir Mehdiqur (Kanada), Əsəd Təqizadə (Kanada), Eldar Qaradağlı (İsveç), Eldar Xiyavi (Böyük Britaniya), Fəramərz Əsgərzadə (ABŞ), Fərhad Məcidzadə (Almaniya), Qulamrza Purbağır (Türkiyə), Həbib Qənərbərpur (Türkiyə), Həbib Sasanian (Azərbaycan), Hadi Qaraçay (Norveç), Hamed Məlikoğlu (Türkiyə), Həsən Əfraz (Norveç), Həcər İbrahimi Dinavər (Türkiyə), Həcər Sultani (Türkiyə), Hüseyn Əliməhəmmədi (Türkiyə), Hüseyn Qaraməlikli (Türkiyə), İbrahim Ramazani (Türkiyə), İbrahim Mədədzadə (İsveç), İmad Həzrətinejad (Türkiyə), İlham Vərşoçi (Avstraliya), İlqar Ulusoy (Türkiyə), İsa Türkoğlu (Böyük Britaniya), İskəndər Əli Mirzayi (Kanada), İsmayıl Cavadi (Türkiyə), Jalə Rəzmi (Fransa), Qasım Bodi Binab (Kanada), Kərim Əsgəri (ABŞ), Lalə Cavanşir (Kanada), Mahmud Əlizadə Ağdərəq Cədid (Türkiyə), Maşallah Rəzmi (Fransa), Məcid Cavadi Araz (Türkiyə), Mehdi Nəimi (Türkiyə), Mehdi Nuri (Türkiyə), Məhəmməd Rza Heyət (Türkiyə), Məhəmmədhasən Qulami Hamed (Türkiyə), Məhəmməd Rza Əvəzpur (İsveç), Məhəmməd Rza Xəşti (ABŞ), Məhəmməd Rza Kərimpur (Türkiyə), Məhəmməd Rza Qoçi (Türkiyə), Məhəmməd Rza Rəhmanifər (Türkiyə), Məhərrəm Kamrani (Türkiyə), Məsud Haray (Türkiyə), Musa Bərzin (Türkiyə), Müctəba Nəcəfi (Türkiyə), Münirə Əkbər Puran (Kanada), Mürteza Muradpur (Böyük Britaniya), Nağı Mahmudi (Almaniya), Nəgmə Novdost (Böyük Britaniya), Nəvvab Kərimi (Böyük Britaniya), Nüsrət Behnud (Kanada), Puya Pur Himməti (İsveç), Ramin Cabbarlı (ABŞ), Rza Dabbağinejad Şatiri (Türkiyə), Rza Kuleyni (Kanada), Rza Talibi (Almaniya), Səid Azizi (İsveç), Səid Davəri Niku (Kanada), Saleh Kamrani (İsveç), Səməd Pur Musəvi (Kanada), Sara Tampu (Kanada), Səhər Hac Qənizadə (Türkiyə), Səlim Əhmədiyan (İsveç), Səttar Sevinin (İsveç), Sevil Dəfçi (Kanada), Simin Sabri (Norveç), Sina Yusifi (Almaniya), Siyavuş Parsiyan (Türkiyə), Süheyla Karəgər (Türkiyə), Şahin Hilali Xiyavi (Norveç), Şəhram Şövqi (Türkiyə), Taha Kermani (Fransa), Təqi Səlahşur (Türkiyə), Umay Radmehr (Almaniya), Ural Hatəmi (Almaniya), Vahid Bahaduri (ABŞ), Vahid Fərxad (Türkiyə), Valeh Əlizadə (Türkiyə), Yaşar Baştürk (ABŞ), Yaşar Fərzin No (Fransa), Yunus Şameli (İsveç), Yunus Sultanzadə (Almaniya), Yusif Musəvi (Türkiyə), Ziya Sədrüləşrəfi (Kanada).

ایران داکی آذربایجانلی مدنی و سیاسی فعاللارین دورومو

حاقیندا بیلدیری

ایران دا سون دؤنمده یاشانان سیاسی و امنیتی گلیشمه لر، اؤزلیکله آمریکا، اسراییل و ایران آراسیندا میدانا گلن ساواشین آردیندان اورتایا چیخان گلیشمه لر، اؤلکه ده مدنی و سیاسی ساحه ده کی فعالیتلرین داها چوخ قیسیتلانماسینا یول آچمیشدیر. فرقلی قاینالار طرفیندن یایملانان چوخ ساییداکی راپور، سون آیلاردا وطنداشلارا، مدنی توپلوم فعاللارینا، قزته چیلره، آکادمیسینلره و سیاسی فعاللارا یؤنه لیک گوونلیک اویقولاملارینین اؤنملی اؤلچوده آرتدیغینی؛ اؤلکه نین چئشیدلی بؤلگه لرینده بیر چوخ شخصین گؤز آلتینا آلیندیغینی، حاقلاریندا جزا سوروشدورماسی باشلادیلدیغینی و یا یارقیلانیدیغینی (محاکمه اولوندوغونو) گؤستریمکده دیر. آیریجا بو شخصلردن بعضیلرینین اوزون مدتی حبس جزالاری ایله، حتی بعضی دوسیلاردا اعدام جزاسی ایله قارشى- قارشىیا قالدیغی بیلدیریلیمکده دیر. بو دوروم، عادیل یارقیلاما ایلکه لرینه و تمل انسان حاقلاری گوونجه لرینه اویولوب- اویولمادیغی قونوسوندا جیدی قایغیلارا یول آچماقدادیر.

بو سورجده، آغیرلیقلی اولاراق آذربایجان تورک لری نین حاقلارینین مدافعه اولونماسی آماجی ایله فعالیت گؤسترن آذربایجانلی مدنی و سیاسی فعاللار دا بو اویقولاملاردا ن معاف قالمامیشدیر. سون بیر ایل ایچینده باتی آذربایجان، دوغو آذربایجان، تهران، البرز، اردبیل، زنجان، قزوین و همدان باشدا اولماق اوزره چئشیدلی ایالتلرده چوخ ساییدا آذربایجانلی فعال گؤز آلتینا آلیناراق زیندانا گؤندریلمیش؛ بعضی فعاللار ایسه جزا داعوالاری، تکرارلانان ایفاده یه چاغریلمالار، گوونلیک قیسیتلانمالاری و یا قضایی کونترول تدبیرلری ایله قارشى- قارشىیا بوراخیلیمیشدیر. حاضیردا زیندانا اولان فعاللار اوزون مدتی حبس جزالاری ایله قارشى- قارشىیادیر. بو شخصلرین چوخو "امنیتی پوزماق آماجی ایله یاسا دیشی (غیر قانونی) تشکیلات قورماق و یا بو تشکیلاتلارا عضو اولماق"، "دؤلت گوونلیگینه قارشى سوچ ایشله مک آماجی ایله توپلانتی و آنلاشما یاپماق" و "رژیم علیه نه تبلیغات آپارماق" کیمی امنیتی سوچلامالارلا یارقیلانمیش و محکوم اندیلیمیشلر. بو دوروم ساده جه اونلارین فردی آزادلیقلارینی دئییل، عینی زاماندا آذربایجان تورک لری نین باریشچیل مدنی و کولتورل فعالیت آپارما امکانالارینی دا منفی یؤنده ائتکیله مکده دیر.

موجود بیلگی و راپورلارلا گؤره بو فعاللار دایر محکمه سورج لری بیر چوخ دورومدا عادیل یارقیلاما ایلکه لرینین گرک لری نین اوزاق شکیلده آپاریلماقدادیر. راپورلارلا گؤره بعضی سانیکلار (متهملر) سچدیکلری وکیله زامانیندا و ائتکیلی بیچیمده اریشه بیلیمیش، محکمه جلسه لری چوخ قیسا مدت لده گرچکلشدیریلمیش، دوسیلار یئترینجه اینجه له مه و ائتکیلی مدافعه حاضیرلاما امکانیندان محروم بوراخیلیمیشدیر. آیریجا بعضی دوروملاردا گوونلیک باسقیسی، اوزون مدتی سورغولامالار، پیس داورانیشلار و تهدید یولو ایله اعتراف آلماقا چالیشدیلدیغی یؤنونه ادعالار دا موجوددور. بو جور اویقولاملار، عادیل محاکمه نین ایلکه لری ایله و ایران دؤلتی نین حقوقی مسؤلیت لری ایله باغداشما قدادیر.

آیریجا بو داعوالاردا دلیل لرین دگرلندیریلمه بیچیمینه عاید جیدی نیگرانیکلار موجوددور. یایملانان بیلگیلره، آذربایجانلی فعاللارین محکومیت لری بیر چوخ دورومدا بؤیوک اؤلچوده امنیت قوروملارینین راپورلارینا دایاندریلیمیش، کولتورل، دیسل و توپلومسال کیملیکله ایلگیلی باریشچیل فعالیتلردن جزایی تعقیب دایاناغی اولاراق استیفاده اولونموشدور. حالبوکی ایفاده آزادلیغی، باریشچیل توپلانتی دوزنله مه آزادلیغی، تشکیلاتلارنا آزادلیغی، اجتماعی فعالیتلره قاتیلما حاقی و کولتورل- دیسل کیملیگی قوروما حاقی هم ایران اسلام جمهوریتی آنایاساسیندا هم ده اولوسلار آراسی انسان حاقلاری بلگه لرینده گوونجه آلتینا آلینمیش تمل حاقلاردیر.

ایران اسلام جمهوریتی، "مدنی و سیاسی حاقلارلا ایلیشکین اولوسلار آراسی سؤزleşمه" ایله "اقتصادی،

اجتماعی و کولتورل حاقلار ایلیشکین اولوسلار آراسی سؤزلشمه"یه طرف بیر دؤلت اولاراق بو بلگه لرده یئر آلان حاق و آزادلیقلار سایغی گؤسترمک مسؤلیتی داشیییر. بو مسؤلیتلر آراسیندا ایفاده آزادلیغی، باریشچیل توپلانتی آزادلیغی، تشکیلاتلار آزادیغی، عادیل محاکمه حاقی، برأت اصلی، وکیل ایشمه حاقی، اقرار زورلانمین یاساقلانماسی، ظالیمانه و یا انسانلیق دیشی داوارانیشین یاساقلانماسی و اولاشیلا بیلجهک ان یوکسک ساغلیق استانداردیندا یارالانما حاقی موجدودور. اؤزلیکله مدنی و سیاسی فعاللار عاید داعوالاردا بو مسؤلیتلرین ائتکین بیچیمده یئرینه گتیریلمه سی، حقوقون اوستونلویو و انسان حاقلارینا سایغی نین تمیل گرکلریندن بیریدیر.

بیزلر، عمومی امنیتین قورونماسی گرکچه سی نین وطنداشلارین تمیل حاق و آزادلیقلارین سینی رلان دیر یلماسینا، عادیل محاکمه حاقی نین ضعیفله دیلمه سینه و یا باریشچیل مدنی فعالیتلرین جزالان دیر یلماسینا گرکچه اولماماسی گرکدیگینه اینانیریق. انسان حاقلارینا سایغی، قضایی سیستمین باغیمسیزلیغی نین گونجه آلتینا آلینماسی، جزا حقوقو وسایطی نین اؤلچولولوک ایلکه سی چرچیه سینده ایشله دیلمه سی و متهملرین مدافعه حاقلارین قورونماسی، عادیل و حقوقون اوستونلویونه دایالی بیر قضاوت سیستمی نین ان اؤنملی گؤسترگه لری دیر.

اؤته یاندان، آذربایجانلی بعضی توتوقلولارین ساغلیق دورومو ایله باغلی نیگران ائدیجی بیلگیلر ده یایمیلانمیشدیر. بو راپورلار گؤره بعضی توتوقلولار چئشیدلی خسته لیکلردن اذیت چکیر و تخصصی طبی باخیمدا احتیاج دویمالارینا باخمایاراق ساغلیق خیدمتلرینه ایشیم، زیندان دیشیندا کی ساغلیق مرکز لرینه گؤندریلمه و یا گرکلی داوا-درمانلاری تأمین ائتمه قونوسوندا قیسیتلما و گنجیکمه لرله قارشیلانما قدادیرلار. توتوقلولارین او یغون ساغلیق خیدمتلریندن محروم بوراخیلماسی، زیندانلار قورومونون اجرایی آیین نامه سی کیمی ایچ حقوق دوزنله مه لرینه مغایر اولدوغو کیمی، دؤلتلرین ساغلیق حاقینا دایر مسؤلیتلری ایله و بیرلشمیش میلّتلر تشکیلاتی نین زیندانی لره ایلیشکین حداقل استاندارد قوراللاری (نلسون ماندلا قوراللاری) ایله ده آچیقجا ضیدیت تشکیل ائتمکده دیر.

حاضیردا زینداندان اولان آذربایجانلی فعاللار بونلاردیر:

آراز امان- آراز سیف خواه- آیت مهرعلی بیگلو (یوروش)- امین تقی زاده - باقر حاجی زاده- رضا سلیمی- سالار طاهر افشار- سیامک میرزایی- صمد حیدری- طاهر نقوی- عباس لسانی- عبدالعزیز عظیمی قدیم- عسگر اکبرزاده- علی بابائی- علی واثقی- فاطمه آتشی خیوی- کرم مردانه - محمد ملکی- محمود اجاقلو- مرتضی پروین- ودود اسدی- یوسف کاری

آیریجا مدیا اورقانلاری و انسان حاقلاری قورولوشلاری نین یایمیلادیغی بیلگیلره گؤره، حاضیردا کفالتله گنجیجی اولاراق سربست اولان اونلارجا آذربایجانلی تورک فعال حاقیندا محاکمه سوره جی داوام ائدیر و یا حاقلاریندا کی محکومیت قرارلاری کسینلشمیش اولوب اجرا آشاماسینا گلیمیشدیر. بونلاردان بعضیلری بئله دیر:

آراز ابراهیم نژاد- آرش کهپور- ابراهیم عوض زاده- ابراهیم آسمانی- ابوالفضل رنجبری- امیر ابراهیم لو- امیرحسین آقایی- ایوب شیری- بهرام آیلو- بهزاد دشتی- جلال کودریلو- جواد سودبر- حامد یگانه پور- حسین آزادی- حسین جوادزاده- داود شیری- رامین اسلامی- رضا پهلوانیان- سعید مینایی- سهیل دیگر- عباس آیلو- علی خیرجو- کریم اسماعیل زاده- مرتضی نورمحمدی- مهرداد قادری- میلاد بالسنی- ناصر رزمجو- یوسف سلحشور- یونس مرانی

بیز، بو بیلدیرینی امضالایانلار اولاراق، آذربایجانلی مدنی و سیاسی فعاللارین دورومونا دایر درین نیگرانلیغیمیزی ایفاده ائدیر؛ ایرانین حقوقی وظیفه لری و اولوسلار آراسی تعهدلری چرچیه سینده بو شخصلرین تمیل حاقلارینا نقصانسیز شکیلده رعایت ائدیلمه سینی طلب ائدیریک. آیریجا دؤلتلره و بیرلشمیش میلّتلر اؤزل راپورترلری، بیرلشمیش میلّتلرین ایران حاقیندا حقیقتی آراشیدیرما کومیته سی، اولوسلار آراسی قورولوشلار و انسان حاقلاری مدافعه چیلری باشدا اولماق اوزره بوتون اولوسلار آراسی انسان حاقلاری قورولوشلارینا مراجعت ائدیر؛ بو توتوقلولارین دورومونو یاخیندان تعقیب ائتمه لرینی، داعوالاری نین

قضایای سورجلرینی ایزله مه لرینی، عینی زاماندا عادیل محاکمه استاندارد لاری نین اویقولانماسی، ساغلیق و انسان کرامتی نین قورونماسی ایله هر جور انسان حاقلاری نقضی نین اؤنلنمه سی آماجی ایله اللرینده کی بوتون حقوقی و دیپلوماتیک امکاملاردان استیفاده ائتمه لرینی طلب ائدیریک.

امضالایانلار (الیفا سیراسی ایله):

ابراهیم رضانی (تورکیه)، ابراهیم مددزاده (سوئد)، احد وکیلی (کانادا)، ارسلان کامرانی (فنلاند)، اسد تقی زاده (کانادا)، اسکندر علی میرزایی (کانادا)، اسماعیل جوادی (تورکیه)، افسانه افشار (سوئد)، افشار عباسی (آلمان)، اکبر انوری (تورکیه)، اکبر دباغ دیلمقانی (سوئیس)، امیر مهدی پور (کانادا)، اورال حاتمی (آلمانیا)، اوما ی رادمهر (آلمانیا)، ایلقار اولوسوی (تورکیه)، ائلدار خیایوی (اینگیلتره)، ائلدار قاراداغلی (سوئد)، آتیلا ارفعی (تورکیه)، آتیلا مصطفی زاده (تورکیه)، آذر فرخی (سوئد)، آراز قارا آغاجلو (اوتریش)، آراز مصطفی زاده (تورکیه)، آرش عفتی (تورکیه)، آرش مکاری دوست (تورکیه)، آیاز عبادی (آلمانیا)، بابک بختاور (اینگیلتره)، بابک سلطانی (سوئد)، برمک بشیری (تورکیه)، بهرنگ بشیری (تورکیه)، بهروز فرخی (آمریکا)، بهزاد آغداملی (دانمارک)، بهزاد وزیری (آمریکا)، پویا پور همتی (سوئیس)، تقی سلحشور (تورکیه)، جبرائیل شکری (تورکیه)، جعفر پشتو (تورکیه)، جمشید زارعی (تورکیه)، جواد رنجبر (کانادا)، جواد سودبر (تورکیه)، جواد صادقی داش کسن (آلمان)، حامد ملک اوغلو (تورکیه)، حبیب ساسانیان (آذربایجان)، حبیب قنبرپور (تورکیه)، حسن افراز (نوروژ)، حسین علیمحمدی (تورکیه)، حسین قاراملیکلی (تورکیه)، دلبر حسن بگلی (آذربایجان)، دومان رادمهر (سوئد)، رامین جبارلی (آمریکا)، رضا دباغی نژاد شاطری (تورکیه)، رضا طالبی (آلمانیا)، رضا کلینی (کانادا)، ژاله رزمی (فرانسا)، سارا تامپو (کانادا)، ستار سئویگین (سوئد)، سحر حاج غنی زاده (تورکیه)، سعید داوری نیکو (کانادا)، سعید عزیزی (سوئد)، سلیم احمدیان (سوئد)، سهیلا کارگر (تورکیه)، سیاوش پاریسیان (تورکیه)، سیمین صبری (نوروژ)، سینا یوسفی (آلمانیا)، سئویل دفچی (کانادا)، شاهین هلالی خیایوی (نوروژ)، شهرام شوقی (تورکیه)، صالح کامرانی (سوئد)، صمد پور موسوی (کانادا)، دوکتور ضیا صدرا لاشرافی (کانادا)، طاها کرمانی (فرانسا)، عادل فرج اللهی (تورکیه)، عبدالله امیر هاشمی (سوئد)، علی ابراهیمی (بلژیک)، علی انتشاری (آمریکا)، علی حمزه زاده (تورکیه)، علی رضایی (سوئد)، علی سلیمانی (آمریکا)، علی عشقی (آذربایجان)، علیرضا اردبیلی (سوئد)، دوکتور عماد حضرتی نژاد (تورکیه)، عیسی تورک اوغلو (اینگیلتره)، غلامرضا پور باقر (تورکیه)، فرامرز اصغر زاده (آمریکا)، فرهاد مجید زاده (آلمانیا)، قاسم بعدی بناب (کانادا)، کریم اصغری (آمریکا)، لاله جوانشیر (کانادا)، ماشالله رزمی (فرانسا)، مجتبی نجفی (تورکیه)، مجید جوادی آراز (تورکیه)، محرم کامرانی (تورکیه)، محمد حسن غلامی حامد (تورکیه)، محمد رضا خشتی (آمریکا)، محمد رضا رحمانی فر (تورکیه)، محمد رضا عوض پور (سوئیس)، محمد رضا قوچی (تورکیه)، محمد رضا کریم پور (تورکیه)، محمد رضا هیئت (تورکیه)، محمود علیزاده آقدرق جدید (تورکیه)، مرتضی مراد پور (اینگیلتره)، مسعود هارای (تورکیه)، منیره اکبر پوران (کانادا)، موسی برزین (تورکیه)، مهدی نعیمی (تورکیه)، مهدی نوری (تورکیه)، نصرت بهنود (کانادا)، نغمه نودوست (اینگیلتره)، نقی محمودی (آلمانیا)، نواب کریمی (اسکاتلند)، واله علیزاده (تورکیه)، وحید بهادری (آمریکا)، وحید فرخاد (تورکیه)، هاجر ابراهیمی دینور (تورکیه)، هادی قاراچای (نوروژ)، الهام ورشوچی (اوسترالیا)، هجر سلطانی (تورکیه)، یاشار باش تورک (آمریکا)، یاشار فرزین نو (فرانسا)، یوسف موسوی (تورکیه)، یونس سلطان زاده (آلمان)، یونس شاملی (سوئد).

بیانیه درباره وضعیت فعالان مدنی و سیاسی آذربایجانی در ایران

همزمان با تحولات سیاسی و امنیتی اخیر در ایران، از جمله پیامدهای ناشی از درگیری نظامی میان ایالات متحده، اسرائیل و ایران، فضای مدنی و سیاسی کشور با محدودیت‌های گسترده‌تری مواجه شده است. گزارش‌های متعدد منتشرشده از سوی منابع مختلف حاکی از آن است که در ماه‌های اخیر دامنه برخورد‌های امنیتی با شهروندان، فعالان مدنی، روزنامه‌نگاران، دانشگاهیان و کنشگران سیاسی به شکل قابل توجهی افزایش یافته و شمار زیادی از افراد در نقاط مختلف کشور بازداشت، تحت تعقیب کیفری یا محاکمه شده‌اند. همچنین گزارش شده است که تعدادی از این افراد با احکام سنگین، از جمله حبس‌های طولانی‌مدت و در برخی پرونده‌ها مجازات اعدام، مواجه شده‌اند؛ امری که نگرانی‌های جدی درباره رعایت اصول دادرسی عادلانه و تضمین‌های بنیادین حقوق بشر را برانگیخته است.

در این میان، فعالان مدنی و سیاسی آذربایجان که عمدتاً در راستای احقاق حقوق ترک‌های آذربایجان فعالیت دارند نیز از این روند مصون نمانده‌اند. طی یک سال گذشته، شمار قابل توجهی از فعالان آذربایجانی در استان‌های مختلف کشور از جمله آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی، تهران، البرز، اردبیل، زنجان، قزوین و همدان بازداشت و روانه زندان شده‌اند و برخی دیگر نیز همچنان با پرونده‌های کیفری، احضارهای مکرر، محدودیت‌های امنیتی یا قرارهای تأمین کیفری مواجه هستند. فعالینی که هم اکنون در زندان‌ها می‌باشند با مجازات‌های حبس طولانی مدت مواجه می‌باشند. این فعالین عمدتاً با اتهامات امنیتی همچون تشکیل گروه غیر قانونی به قصد برهم زدن امنیت و عضویت در آن‌ها، اجتماع و تبانی برای ارتکاب جرایم علیه امنیت و تبلیغ علیه نظام مواجه بوده و محاکمه شده‌اند. این وضعیت نه تنها بر آزادی فردی آنان، بلکه بر امکان فعالیت‌های مدنی و فرهنگی مسالمت‌آمیز ترک‌های آذربایجان نیز تأثیر منفی گذاشته است.

بر اساس اطلاعات و گزارش‌های موجود، روند رسیدگی به پرونده‌های این فعالان در بسیاری از موارد با الزامات دادرسی عادلانه فاصله داشته است. گزارش‌ها حاکی از آن است که برخی از متهمان از دسترسی مؤثر و به‌موقع به وکیل منتخب خود محروم بوده‌اند، جلسات رسیدگی در مدت زمانی بسیار کوتاه برگزار شده، امکان مطالعه کامل پرونده و ارائه دفاع مؤثر برای آنان فراهم نبوده و در برخی موارد نیز ادعاهایی درباره اعمال فشارهای امنیتی، بازجویی‌های طولانی‌مدت و تلاش برای اخذ اقرار از طریق آزار و اذیت و تهدید مطرح شده است. این در حالی است که چنین رویه‌هایی با اصول بنیادین دادرسی منصفانه و تعهدات حقوقی دولت ایران در تعارض قرار می‌گیرد.

همچنین نگرانی‌های جدی درباره نحوه ارزیابی ادله در این پرونده‌ها وجود دارد. بر اساس اطلاعات منتشرشده، در بسیاری از موارد محکومیت فعالان آذربایجانی عمدتاً بر پایه گزارش‌های نهادهای امنیتی استوار بوده و فعالیت‌های مسالمت‌آمیز مرتبط با هویت فرهنگی، زبانی و اجتماعی به عنوان مبنایی برای تعقیب کیفری مورد استناد قرار گرفته است. این در حالی است که آزادی بیان، آزادی تشکیل اجتماعات مسالمت‌آمیز، آزادی تشکل، حق مشارکت در امور عمومی و حق پاسداری از هویت فرهنگی و زبانی، از جمله حقوق بنیادینی هستند که هم در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و هم در اسناد بین‌المللی حقوق بشر به رسمیت شناخته شده‌اند.

جمهوری اسلامی ایران به عنوان دولت عضو میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متعهد به رعایت حقوق و آزادی‌های مندرج در این اسناد است. از جمله این تعهدات می‌توان به حق آزادی بیان، آزادی اجتماعات مسالمت‌آمیز، آزادی تشکل، حق برخورداری از دادرسی عادلانه، اصل برائت، حق دسترسی به وکیل، منع اجبار به اقرار، منع رفتارهای ظالمانه یا غیرانسانی و حق برخورداری از بالاترین استاندارد قابل دستیابی سلامت اشاره کرد. اجرای مؤثر این تعهدات، به‌ویژه در پرونده‌های مرتبط با فعالان مدنی و سیاسی، از الزامات اساسی حاکمیت قانون و احترام

به حقوق بشر محسوب می‌شود.

ما بر این باوریم که بهانه حفظ امنیت عمومی، نباید به محدود کردن حقوق بنیادین شهروندان، تضعیف دادرسی عادلانه یا برخورد کیفری با فعالیت‌های مدنی و مسالمت‌آمیز منجر شود. احترام به حقوق بشر، تضمین استقلال دستگاه قضایی، رعایت اصل تناسب در استفاده از ابزارهای کیفری و تأمین حقوق دفاعی متهمان، از مهم‌ترین شاخص‌های یک نظام قضایی عادلانه و مبتنی بر حاکمیت قانون است.

از سوی دیگر، گزارش‌های نگران‌کننده‌ای درباره وضعیت سلامتی برخی از زندانیان آذربایجانی منتشر شده است. بنا بر این گزارش‌ها، تعدادی از این زندانیان از بیماری‌های مختلف رنج می‌برند و با وجود نیاز به مراقبت‌های تخصصی پزشکی، در مواردی با محدودیت یا تأخیر در دسترسی به خدمات درمانی، اعزام به مراکز درمانی خارج از زندان یا دریافت داروهای ضروری مواجه هستند. محروم کردن زندانیان از دسترسی به خدمات درمانی مناسب علاوه بر تعارض با مقررات داخلی همچون آیین نامه اجرایی سازمان زندانها، قطعاً با تعهدات دولت‌ها در قبال حق سلامت و همچنین قواعد حداقل استاندارد سازمان ملل متحد برای رفتار با زندانیان (قواعد ماندلا) مغایرت دارد.

هم اکنون این فعالان آذربایجانی در زندان به سر می‌برند:

آراز امان - آراز سیف‌خواه - آیت مهرعلی بیگلو (یوروش) - امین تقی زاده - باقر حاجی زاده - رضا سلیمی - سالار طاهر افشار - سیامک میرزایی - صمد حیدری - طاهر نقوی - عباس لسانی - عبدالعزیز عظیمی قدیم - عسگر اکبرزاده - علی بابائی - علی واثقی - فاطمه آتشی خیاوی - کرم مردانه - محمد ملکی - محمود اجاقلو - مرتضی پروین - ودود اسدی - یوسف کاری

همچنین بر اساس اطلاعات منتشر شده در رسانه‌ها و سازمانهای حقوق بشری دهها تن از فعالین آذربایجانی که هم اکنون با قید وثیقه موقتاً آزاد هستند، در پروسه محاکمه بوده و یا حکم محکومیتشان قطعی شده و در آستانه اجرای حکم قرار دارند. تعدادی از این افراد عبارتند از:

آراز ابراهیم نژاد - آرش کهپور - ابراهیم عوض زاده - ابراهیم آسمانی - ابوالفضل رنجبری - امیر ابراهیم لو - امیرحسین آقایی - ایوب شیری - بهرام آلیلو - بهزاد دشتی - جلال کودریلو - جواد سودبر - حامد یگانه پور - حسین آزادی - حسین جوادزاده - داود شیری - رامین اسلامی - رضا پهلوانیان - سعید مینایی - سهیل دیگر - عباس آلیلو - علی خیرجو - کریم اسماعیل‌زاده - مرتضی نورمحمدی - مهرداد قادری - میلاد بالسنی - ناصر رزمجو - یوسف سلحشور - یونس مرامی

ما، امضاکنندگان این بیانیه، ضمن ابراز نگرانی عمیق نسبت به وضعیت فعالان مدنی و سیاسی آذربایجانی، خواستار رعایت کامل حقوق بنیادین آنان با در نظر گرفتن موازین حقوقی و تعهدات بین‌المللی ایران هستیم. همچنین از دولت‌ها و تمامی نهادهای بین‌المللی حقوق بشر، از جمله گزارشگران ویژه سازمان ملل متحد، کمیته حقیقت‌یاب سازمان ملل درباره ایران، سازمان‌های بین‌المللی و مدافعان حقوق بشر درخواست می‌کنیم وضعیت این زندانیان را به دقت مورد توجه قرار داده، روند رسیدگی به پرونده‌های آنان را رصد کنند و برای تضمین رعایت استانداردهای دادرسی عادلانه، حفظ سلامت و کرامت آنان و جلوگیری از هرگونه نقض حقوق بشر، از تمامی ظرفیت‌های قانونی و دیپلماتیک خود استفاده نمایند.

اسامی امضا کنندگان (به ترتیب الفبا):

ابراهیم رضانی (ترکیه)، ابراهیم مددزاده (سوئد)، احد وکیلی (کانادا)، ارسلان کامرانی (فنلاند)، اسد تقی‌زاده (کانادا)، اسکندر علی میرزایی (کانادا)، اسماعیل جوادی (ترکیه)، افسانه افشار (سوئد)، افشار عباسی (آلمان)، اکبر انوری (ترکیه)، اکبر دباغ دیلمقانی (سوئیس)، امیر مهدی پور (کانادا)، اورال حاتمی (آلمان)، اوما رادمهر (آلمان)، ایلقار اولوسوی (ترکیه)، ائلدار خیاوی (انگلستان)، ائلدار قاراداغلی (سوئد)، آتیلا ارفعی (ترکیه)، آتیلا مصطفی‌زاده (ترکیه)، آذر فرخی (سوئد)، آراز قارا آغاجلو (اتریش)، آراز مصطفی‌زاده (ترکیه)، آرش عفتی (ترکیه)، آرش مکاری دوست (ترکیه)، آراز عبادی (آلمان)، بابک بختاور (انگلستان)، بابک سلطانی (سوئد)، برمک بشیری (ترکیه)، بهرنگ بشیری (ترکیه)،

بهرورز فرخی (آمریکا)، بهزاد آغداملی (دانمارک)، بهزاد وزیر (آمریکا)، پویا پور همتی (سوئیس)، تقی سلحشور (ترکیه)، جبرائیل شکری (ترکیه)، جعفر پشتو (ترکیه)، جمشید زارعی (ترکیه)، جواد رنجبر (کانادا)، جواد سودبر (ترکیه)، جواد صادقی داش کسن (آلمان)، حامد ملک اوغلو (ترکیه)، حبیب ساسانیان (آذربایجان)، حبیب قنبرپور (ترکیه)، حسن افراز (نروژ)، حسین علیمحمدی (ترکیه)، حسین قاراملیکی (ترکیه)، دلبر حسن بگلی (آذربایجان)، دومان رادمهر (سوئد)، رامین جبارلی (آمریکا)، رضا دباغی نژاد شاطری (ترکیه)، رضا طالبی (آلمان)، رضا کلینی (کانادا)، ژاله رزمی (فرانسه)، سارا تامپو (کانادا)، ستار سئوینگین (سوئد)، سحر حاج غنی زاده (ترکیه)، سعید داوری نیکو (کانادا)، سعید عزیزی (سوئد)، سلیم احمدیان (سوئد)، سهیلا کارگر (ترکیه)، سیاوش پاریسیان، سیمین صبری (نروژ)، سینا یوسفی (آلمان)، سئویل دفچی (کانادا)، شاهین هلالی خیاوی (نروژ)، شهرام شوقی (ترکیه)، صالح کامرانی (سوئد)، صمد پور موسوی (کانادا)، ضیا صدرالاشرفی (کانادا)، طاها کرمانی (فرانسه)، عادل فرج اللهی (ترکیه)، عبدالله امیر هاشمی (سوئد)، علی ابراهیمی (بلژیک)، علی انتشاری (آمریکا)، علی حمزه زاده (ترکیه)، علی رضایی (سوئد)، علی سلیمانی (آمریکا)، علی عشقی (آذربایجان)، علیرضا اردبیلی (سوئد)، عماد حضرتی نژاد (ترکیه)، عیسی تورک اوغلو (انگلستان)، غلامرضا پور باقر (ترکیه)، فرامرز اصغر زاده (آمریکا)، فرهاد مجید زاده (آلمان)، قاسم بعدی بناب (کانادا)، کریم اصغری (آمریکا)، لاله جوانشیر (کانادا)، ماشاالله رزمی (فرانسه)، مجتبی نجفی (ترکیه)، مجید جوادی (ترکیه)، محرم کامرانی (ترکیه)، محمد حسن غلامی حامد (ترکیه)، محمدرضا خشتی (آمریکا)، محمدرضا رحمانی فر (ترکیه)، محمدرضا عوض پور (سوئیس)، محمدرضا قوچی (ترکیه)، محمدرضا کریم پور (ترکیه)، محمدرضا هیئت (ترکیه)، محمود علیزاده آقدرق جدید (ترکیه)، مرتضی مرادپور (انگلستان)، مسعود هارای (ترکیه)، منیره اکبر پوران (کانادا)، موسی برزین (ترکیه)، مهدی نعیمی (ترکیه)، مهدی نوری (ترکیه)، نصرت بهنود (کانادا)، نغمه نوه دوست (انگلستان)، نقی محمودی (آلمان)، نواب کریمی (اسکاتلند)، واله علیزاده (ترکیه)، وحید بهادری (آمریکا)، وحید فرخاد (ترکیه)، هاجر ابراهیمی دینور (ترکیه)، هادی قاراچای (نروژ)، الهام ورشوچی (استرالیا)، هجر سلطانی (ترکیه)، یاشار باش تورک (آمریکا)، یاشار فرزین نو (فرانسه)، یوسف موسوی (ترکیه)، یونس سلطان زاده (آلمان)، یونس شاملی (سوئد).